

ББК 67.01+66.01
УДК 340.11:321.7
П-70

Поєднання публічно-правових та приватно-правових механізмів регулювання господарських відносин: Матер. всеукр. наук.-практ. конфер. (19-20 жовтня 2007 року, м. Івано-Франківськ). – м. Івано-Франківськ: ВОНР та РВД ПЮІ ЛьвДУВС, 2007. – 319 с.

У збірнику представлені матеріали учасників всеукраїнської науково-практичної конференції. Тези виступів присвячені проблемним питанням врегулювання господарських відносин, обґрунтуванню необхідності забезпечення оптимального і ефективного поєднання приватно-правових і публічно-правових засад регулювання. В них знайшла відображення гострота та актуальність наукових дискусій щодо різних аспектів теми.

Матеріали носять цінні рекомендації щодо вдосконалення наукових досліджень, нормативного регулювання та практики здійснення господарських та інших відносин.

Збірник розрахований на науковців, студентів, аспірантів, фахівців органів державного управління, а також всіх, хто цікавиться питаннями тлумачення та вдосконалення українського законодавства.

За загальною редакцією кандидата юридичних наук Соловія Я.І.

Друкується за рішенням Вченої ради Прикарпатського юридичного інституту Львівського державного університету внутрішніх справ від 28.11.2007 року протокол №4

© Прикарпатський юридичний інститут ЛьвДУВС, 2007

ЛІТЕРАТУРА:

1. Силайский В.И. Русское гражданское право. – М.: Статут, 2002. – 638 с.
2. Мейер Д.И. Русское гражданское право. – М., 1997. – 445 с.
3. Михайленко О.О. Речово-правові обмеження права приватної власності за стародавнім римським та сучасним цивільним правом України. Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юрид. академія України ім. Я. Мудрого. – Харків, 2003. – 20 с.
4. Розгон О.В. Межі та обмеження права власності. Дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національна юрид. академія України ім. Я. Мудрого. – Х., 2005. – 225 с.
5. Стефанчук М.О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2006. – 20 с.
6. Микрюков В.А. Ограничения и обременения права собственности и иных гражданских прав. Дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. – Пермь, 2004. – 214 с.
7. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / Кол. авт.: Л.О. Бондар, А.П. Гетьман, В.Г. Гончаренко та ін.; За заг. ред. В.В. Медведчука. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 656 с.
8. Крассов О.И. Право частной собственности на землю. – М.: Юристь, 2000. – 379 с.
9. Луначенко А.В. Правовой режим земель сільськогосподарського призначення, які належать громадянам на праві власності. Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2002. – 16 с.
10. Каракаш И.И. Право собственности на землю и право землепользования в Украине: Научно-практ. пособие. – К.: Истина, 2004. – 216 с.
11. Бусуйок Д.В. Обмеження прав на землю за законодавством України: Монографія. – К.: ТОВ „Видавництво „Юридична думка”, 2006. – 144 с.
12. Земельне право України: Підручник / М.В. Шульга (кер. кол. авт.), Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін.; За ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.
13. Малько А.В. Стимулы и ограничения в праве. – С.-Пб., 1998. – 250 с.
14. Малько А.В. Стимулы и ограничения в праве. – 2-е изд.

- перераб. и доп. - М.: Юристь, 2003. - 250 с.
15. Приходько И.М. Ограничения в российском праве (проблемы теории и практики). Автореф. дис... канд. юр. наук: 12.00.01/ Саратов. юрид. институт. – Саратов, 2002 – 21 с.

Яцків І.І.,
викладач кафедри господарського та екологічного права
Прикарпатського юридичного інституту ЛьвДУВС

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КОРУПЦІЇ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ

В умовах становлення України як демократичної, правової і соціальної держави, формування громадянського суспільства спостерігаються як позитивні, так і негативні тенденції суспільно-політичного розвитку. Однією з негативних тенденцій є корупція в різних її проявах.

У широко вживаний термін „корупція” різними авторами вкладається найрізноманітніший зміст, починаючи від зведення корупції до такого злочину як одержання хабара, закінчуючи визначенням корупції за допомогою загальних формулювань, які не містять конкретних ознак правопорушення (стійкий зв'язок, система взаємовідносин тощо). Не з'ясовано також, чи можливо дати універсальне поняття корупції, яке б відповідало вимогам різних галузей науки, що становить корупція у правовому відношенні тощо. Разом з тим, визначення поняття корупції дає можливість визначитись з колом корупційних діянь, а також наповнити конкретним юридичним змістом зазначений термін.

Основні підходи до розуміння корупції можна звести до наступного:

- 1) корупція розуміється як підкуп-продажність державних службовців;
- 2) корупція розглядається як зловживання владою або посадовим становищем, здійснене з певних особистих інтересів;
- 3) корупцію розуміють як використання посадових повноважень, статусу посади, а також її авторитету для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб;
- 4) корупція розглядається як елемент (ознака) організованої злочинності.

Слід виходити з того, що корупція не може бути зведена до

якогось конкретно:о суспільно-небезпечного діяння, певного правопорушення. Корупція -- це соціальне явище, яке має соціальну обумовленість, соціальні закономірності розвитку та здійснює негативний вплив на соціальні процеси. Вона пронизує різні сфери суспільства. Деформус суспільні відносини [1. С.20].

Нормативно-правові акти України також не дають єдиного визначення поняття корупції. Закон України „Про боротьбу з корупцією” від 5 жовтня 1995 року визначає корупцію як діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовану на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг (ст.1).

Концепція боротьби з корупцією на 1998-2005 роки визначає корупцію у правовому відношенні як сукупність різних за характером і ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю корупційних дій, інших правопорушень (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етики поведінки посадових осіб, пов'язаних зі здійсненням цих діянь.

Аналіз міжнародно-правових документів також свідчить про існування різних підходів розуміння корупції. Так, у Резолюції „Практичні заходи боротьби з корупцією”, розповсюдженій на VIII Конгресі ООН по запобіганню злочинності (Гавана, 1990 р.), корупція визначається як „порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що проявилися в протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності”. Інший документ ООН (Довідковий документ про міжнародну боротьбу з корупцією) формулює поняття корупції як „зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях”.

Дослідники виділяють кілька варіантів походження терміна „корупція”. Одні вважають, що він походить від сполучення латинських слів „corrupti” (кілька учасників зобов'язальних відносин з приводу одного предмета) і „gubere” (ламати, пошкоджувати, порушувати, скасовувати). В результаті утворився самостійний термін „corrupture”, який передбачає участь у діяльності кількох осіб, метою яких є „гальмування” нормального ходу судового процесу або процесу управління справами суспільства.

Іноді цей термін також пов'язують з латинським словом, але вже дещо іншим – „corruptio”, яке тлумачиться як „підкуп, продажність громадських і політичних діячів, посадових осіб” [2. С.369].

Як злочинну діяльність у сфері політики або державного управління, що полягає у використанні посадовими особами наданих їм прав і владних можливостей з метою особистого збагачення, пропонує розглядати корупцію М. Ю. Тихомиров. До найбільш типових проявів корупції він відносить підкуп чиновників і громадсько-політичних діячів, хабарництво за законне чи незаконне надання благ і переваг, протекціонізм - висування працівників за ознаками родичання, земляцтва, особистої відданості і приятельських стосунків. Як видно із вжитих М. Ю. Тихомировим у пропонованій ним дефініції поняття „корупція” слів „злочинна діяльність”, цей автор відносить до корупції лише кримінально карані діяння. Приблизно такої ж позиції щодо розуміння поняття „корупція” дотримується значна частина авторів інших юридичних енциклопедичних видань.

Більшість енциклопедій і словників радянської доби, які дають тлумачення терміна „корупція”, спеціально підкреслюють, що корупція явище характерне і притаманне для буржуазної держави і суспільства, де має місце експлуатація людини людиною, де державний апарат знаходиться у підпорядкуванні монополій, де для цього закладені умови у самій економічній і політичній системі капіталістичного суспільства.

Систему корупційних проявів можна розглядати як механізм неформального перерозподілу суспільних благ - можливостей і результатів господарської діяльності, що завдає значної шкоди формуванню інститутів держави, утвердження їх ролі в процесі соціально-економічного розвитку суспільства, становленню громадянського суспільства. Адже цей механізм неформального перерозподілу благ діє не за принципом соціальної справедливості й рівності всіх громадян перед законом, а на основі силового відбирання благ від одних суб'єктів та передачі їх іншим з метою отримання відповідної адміністративної ренти. За наявності корупції принцип соціальної несправедливості виведено в головний метод неформального управління суспільними відносинами, що породжує цілу сферу тіньового управління, яка перешкоджає інститутам держави ефективно впливати засобами регулювання на соціально-економічні явища й процеси в суспільстві, роблячи їх некерованими, стихійними й не підпорядкованими закону.

Преваги, які створює для суб'єктів відносин система корупції і хабарництва – можливість оперативного подолання адміністративних бар'єрів, безкарного обходження неефективних і необґрунтованих регуляторних норм, доступу на ринок певних товарів і послуг, захисту

від свавілля органів державного контролю і нагляду, обходження обтяжливих адміністративних процедур, легальної діяльності в тіньовому секторі економіки та безкарного зменшення об'єктів оподаткування тощо.

Корупція, як суспільно-небезпечне явище, породжує цілий спектр інших явищ: підриває авторитет держави, завдає шкоди утвердженню демократичних основ управління суспільством, побудові та функціонуванню державного апарату; суттєво обмежує конституційні права і свободи людини і громадянина; порушує принципи верховенства права; призводить до гальмування та викривлення соціально-економічних реформ; порушує встановлений порядок здійснення повноважень посадовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування, органів управління приватного сектора [3, С.123].

Корупція дає змогу учасникам корупційних відносин лише ситуативно обходити серйозні проблеми, досягаючи тимчасової стабільності, але не розв'язувати їх: вона, навпаки, стимулює економічну зацікавленість органів влади у збереженні адміністративних і регуляторних бар'єрів, породжує інституційно-структурну нестабільність системи господарювання, закритість широкого доступу суб'єктів відносин до суспільних благ – правових умов, можливостей, ресурсів – та неефективне використання людського, ресурсного й інтелектуального капіталу.

Важливим соціально-економічним й соціально-психологічним підґрунтям збереження і розширення корупції є низький рівень самоорганізації громадян, відсутність скоординованих і організованих на правових засадах процедур лобювання громадських інтересів в органах влади.

Кожна держава розробляє й здійснює ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності. Першим кроком в напрямі подолання корупції має стати запровадження суворої персональної відповідальності конкретних посадових осіб за недотримання засад державної регуляторної політики у сфері господарювання. Ця відповідальність мусить бути закріплена у відповідних законодавчих актах, так само необхідно чітко класифікувати такі злочинні дії службових осіб як вимога в суб'єктів господарювання сплати коштів у позабюджетні фонди, не передбачені

законодавством, що є досить поширеним видом корупційних діянь.

Засади державної регуляторної політики у сфері господарювання, що набули законодавчого визначення, цілком відповідають й науково-практично обґрунтованому світовому досвіду та ефективній вітчизняній практиці боротьби з цим явищем. Усунути першопричини поширення корупції в органах державної влади – непрозорі, непублічні, безконтрольні процедури розробки й ухвалення державних рішень – можна за допомогою послідовного впровадження засад державної регуляторної політики, підкріплення адміністративною відповідальністю й підзвітністю та процедурами громадського відстеження результативності діяльності регуляторних органів. Адміністративно-правовий механізм боротьби з корупцією включає у себе встановлення норм права, які забороняють вчинення корупційних діянь, а також заходів адміністративної відповідальності у випадку їх скоєння, визначення переліку суб'єктів боротьби з корупцією та їх повноважень [4, С. 169].

Вплив корупції на українське суспільство і державу має комплексний та системний характер, зокрема, виділяють соціальні, економічні, владні, політичні та міжнародні аспекти впливу.

Соціальний аспект впливу. Існування корупції призводить до того, що фактично у суспільстві функціонують дві соціальні підсистеми – офіційна та неофіційна: перша з яких дотримується правових і моральних норм, друга – використовує протиправні методи. За оцінками, зробленими навіть на найвищому державному рівні, неофіційна підсистема щонайменше є не менш впливовою за масштабами, ніж офіційна.

Економічний аспект впливу. Корупція впливає на всі сфери економіки України. Її провокує масова „тінізація” економічного сектору України, що, в свою чергу, є економічним підґрунтям корумпованих зв'язків. Відповідно до офіційних заяв керівництва держави, частка тіньової економіки в Україні фактично зрівнялася з офіційною і складає 45-60%. У тіньовому секторі економіки працюють мільйони громадян України. Загалом, корупція підриває економічні основи держави, блокує надходження іноземних інвестицій, приводить до „тінізації” економіки, сприяє зростанню впливу організованих злочинних груп.

Владний аспект впливу. Корупція в Україні впливає на формування органів державної влади всіх гілок влади, на вироблення і реалізацію державної політики. Наприклад, під час формування представницьких органів влади важко уникнути впливу корупції. У

цьому випадку мова може йти про порушення фундаментальних принципів організації і проведення виборів: підкуп кандидатів, представників влади і членів виборчих комісій; нелегальне фінансування виборчих кампаній; посадові зловживання під час агітації; фальсифікація результатів виборів, створення перешкод для реалізації виборчих прав громадян та ін.

В Україні потенційно найбільш корумпованою є виконавча влада, оскільки саме її представники наділені повноваженнями щодо розпорядження коштами, нерухомістю, матеріальними цінностями тощо. Це підтверджує і судова практика застосування антикорупційного законодавства: переважна більшість осіб, притягнутих до відповідальності за хабарництво, посадові зловживання, порушення Закону України „Про боротьбу з корупцією” – це представники виконавчої влади.

Політичний аспект впливу. Корупція та боротьба з нею широко використовується у практиці політичної діяльності в Україні. Загалом, використання корупції у політичній боротьбі може проводитися у таких напрямках:

– застосування кримінально-правових засобів до державних діячів, політиків (як правило, опозиційних) за наявності для цього підстав, але не через їх наявність, а головним чином – з політичних міркувань;

– юридична розправа з політичними опонентами шляхом притягнення їх до відповідальності за звинуваченням у корупції (інших протиправних діях) за відсутності для цього законних підстав;

– застосування репресивних дій з тих же мотивів до осіб з оточення політичних діячів, у дискредитації яких зацікавлена влада.

Міжнародний аспект впливу. Корупція негативно впливає на міжнародний імідж України, перешкоджає та блокує надходження іноземних інвестицій, заважає міжнародним контактам, налагодженню міжнародних зв'язків, може призвести до „тихої”, але відчутної ізоляції країни на міжнародному рівні.

Основною проблемою міжнародної спільноти (міжнародних організацій, які здійснюють боротьбу з корупцією) є визначення самого поняття корупції. Аргументують це тим, що існує декілька форм корупції, зокрема: зловживання службовим становищем, розтрата, незаконне фінансування політичних партій, хабарництво, давання хабара, вимагання хабара, шахрайство у приватному секторі, конфлікт інтересів тощо. Комісії ООН щодо боротьби з корупцією не можуть виробити єдиного підходу до визначення цього поняття

[5. С. 504].

Корупція загрожує національній безпеці та суспільному ладу України, системно і комплексно впливає на формування і діяльність владних і політичних інститутів, підриває довіру громадян до влади, ускладнює відносини України з іноземними партнерами.

Корупція як соціально-політична проблема суспільства і держави містить у собі негативні тенденції суспільного розвитку, виступає фактором обмеження прав громадян, особливо у сфері господарювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: Монографія. - К.: Атіка, 2001. – 304с.
2. Мельник М.І. Корупція. Юридична енциклопедія: в 6 т. (том 3) / редкол. Ю.С. Шемшученко та ін. – К.: „Українська енциклопедія”, 2001. – С.369-370
3. Законодавство України про боротьбу з корупцією. Вид. друге. – Х.: ТОВ „Одіссей”, 2006. – 320с.
4. Гладун З.С. Адміністративне право України : Навч. пос. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 579с.
5. Протидія економічній злочинності / П.І. Орлов, А.Ф. Волобуєв, І.М. Осика, Р.Л. Степанюк, І.М. Зарезька, Едвард Картер, Річард Волнер. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. – 568с.

Ільницький О.В.,

аспірант Львівського державного університету внутрішніх справ

ПОЄДНАННЯ ПРИВАТНИХ ТА ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПРИ ВИРІШЕННІ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПОЗАСУДОВОЇ ФОРМИ

Процеси, які на сьогодні відбуваються у правовій системі нашої держави, характеризуються контрастністю перетворень. В повній мірі цей висновок відноситься до заданого курсу подолання державницької централістської ідеології з повним підкоренням особистості та її інтересів вимогам загального добробуту, які виражають публічні інтереси, та, водночас, утвердженням наглядової ролі держави в приватно-правових відносинах для забезпечення можливості прояву рівної міри свободи кожним. Вдало ілюструє цю тенденцію ст.3 Конституції України [1], де вказується, що людина